

ไทรรมนกเงือก

นกกกก ที่ใหญ่ของบรรดานกเงือก

ต้นไม้ที่สร้างประวัติศาสตร์ให้ผม สามารถสอยภาพนกเงือกเขาใหญ่ครบ 4 ชนิด ได้ในเวลาไม่ถึงชั่วโมง กลับกลายเป็นต้นไม้ที่สร้างชีวิตในเวลาอันสั้น

มีเพื่อนร่วมงานมาว่า ลูกไทรเม็ดโตๆ ที่นั่น โดนบรรดานกเงือก รวมถึงสัตว์ป่าอื่นๆ อย่างหมีควาย หมีขอ ชะนีมงกุฏ พญากระรอก รุมถล่มกินได้จะจนแทบไม่เหลือแม้แต่เม็ดเดียว แค่วันที่วันถัดมาเท่านั้น

หากเทียบกับงานเลี้ยงของคน ก็เหลือแต่โต๊ะเก้าอี้ระเกะระกะ แยกในงาน แยกย้ายกลับบ้านไปหมดแล้ว

ลูกไทรสุกเหล่านั้น ไม่ได้หมดประโยชน์แค่เป็นอาหารประทังชีวิตให้นกเงือกและสัตว์ป่าอื่น พวกมันกำลังอยู่ในกระบวนการปลูกป่าอันทรงประสิทธิภาพ มนุษย์ไหนๆ ก็ไม่มีความสามารถจะจัดระบบการปลูกป่าได้ดีเท่า

เพราะนกเงือกนับร้อยๆ ชีวิต ตลอดจนสารพัดสัตว์ ได้พาเมล็ดพันธุ์ของตน ไทรนี้ติดไปด้วย เมื่อถ่ายออกมาตรงไหน ก็เท่ากับการหว่านเมล็ดลงไปยังพื้นป่า พุดง่ายๆ “กินไป ปลูกไป” (ไม่บ่นซ้ำคำ)

นกเงือกมีบทบาทเหนือกว่านกเล็กๆ และสัตว์อื่นๆ เพราะมันบินได้ไกลกว่าใคร ยิ่งบินไกลเท่าไร ก็เท่ากับขยายพื้นที่ปลูกต้นไม้ให้ไกลออกไปเท่านั้น

มนุษย์เราสบายเลย แค่อนุรักษ์ปกป้องผืนป่าไว้อย่างเดียว ที่เหลือ ระบบนิเวศจะจัดการเอง ค่อยเป็นค่อยไปแต่มั่นคง

ไม่ใช่อยากจะทำมาหารับประทานขึ้นมา ก็คิดค้นโครงการทำเขื่อนกลางป่าเกรตเอ ต่อให้นักเงือกถ่ายเป็นเลือดก็สู้มนุษย์จอมเขมือบสายพันธุ์นี้ไม่ไหวแน่ พับผ่า

ผมมีตัวเลขน่าสนใจเกี่ยวกับการปลูกป่าของนกเงือก เามาจากโครงการศึกษาชีววิทยาและนิเวศวิทยาของนกเงือก ภาควิชาจุลชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ของ ดร.พิไล พูลสวัสดิ์ นักอนุรักษ์นกเงือกชื่อดังระดับโลก

“ความหลากหลายของการกินอาหาร นกเงือกจึงเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงดุลงานต่างๆ ในสังคมป่าเขตร้อนให้คงอยู่ ไม่เปลี่ยนแปลง นกเงือกอาจมีอายุยืนยาวได้ถึง 30 ปี แต่แต่ละตัวสามารถช่วยกระจายเมล็ดพันธุ์ไม้มากกว่า 100 ต้น/สัปดาห์ หากไม้เหล่านี้สามารถเจริญเป็นไม้ใหญ่ได้เพียง 5 เปอร์เซ็นต์หนึ่งชีวิตของนกเงือกจะสามารถปลูกไม้สำคัญของป่าได้ถึง 5 แสนต้น ถ้าป่าไทรมีนกเงือกอยู่ถึง 500 ตัว ป่าเหล่านั้นจะไม่เป็นป่าที่สมบูรณ์ได้อย่างไร”

จริงๆ นกเงือกไม่ใช่กินพืชอย่างที่หลายคนเข้าใจ มันเป็นสัตว์ผู้ล่าด้วย คอยจับกินสัตว์เล็กสัตว์น้อยต่างๆ บทบาทในธรรมชาติของมันมีมาก จนนักชีววิทยาเขายกย่องให้นกเงือกเป็น Umbrella Species เทียบเท่าเสือโคร่งเลยทีเดียว

อธิบายให้เข้าใจง่ายๆ ก็คือ ป่าไทรที่ยังมีนกเงือกอาศัยอยู่ สัตว์อื่นที่อยู่ได้ร่มเงาของมัน ก็จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ตลอดไป ○